Ч. 236 (12.892). Львів, середа 21. жовтня 1931. Pouztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Четвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Чи Франція з Америкою вирятують світ?

Подорож французького премієра на конференцію з през. Гувером до Вашингтону.

Львів, 19. жовтня 1931.

Три дні тому, в пятницю 16. жовтня, французький премієр Ляваль виїхав у численному оточенні дорадників-фахівців до Америки, де він яких два тижні переведе на нарадах з президентом Зединених Держав Гувером та всім відповідальним північно-американським політичним і господарським світом. Ця подорож цікавить нині оба — старий і новий — континенти, які вчитуються навіть у подробиці, що їх поширюють радіотелеграми, як то Ляваль переводить час на кораблі, з ким із товаришів дороги нараджується та що таке приготовляє на зелений стіл франко-американської конференції. Зацікавлення аж надто зрозуміле: Франція і Зединені Держави є нині двома найбогатшими державами світа у тому розумінню, що зібрали в державних скарбницях стільки золота, скільки його не мають усі інші країни на обох півкулях глъобу.

Ініціятива цієї конференції вийшла від Америки (през. Гувера), безпосередньо під впливом заломання англійської — здавалося непохитної — валюти. Був це, як сказано, безпосередній товчок, бо причин для найглибших турбот і для зрозуміння потреби шукати звязку з европейським найбільшим політичним і фінансовим потентатом Европи — було вже і до того часу в Америці подостатком. Кілька днів тому (гл. вступна стаття „Великі події“ з 11. ц. м.) вичислили ми на цьому місці низку маркантних фактів, дат і цифер, ілюструючих крізу, шаліючу в Америці без огляду на її замаґазиновані запаси золота. З тих цифер пригадаємо тут хіба лише 1½ міліярдовий (у долярах) дефіцит державного бюджету Зединених Держав. Після-ж заломання англ. фунта почали топніти й американські запаси золота, масово вивожені до Европи (очевидно у львиній частині до Франції). Очевидно, що тих запасів ще досить багато, аби поголосок на тему „девальвації доляра“ не брати поважно. Але не лише поважним, а навіть трагічним для американського уряду й цілого тамошнього фінансово-політичного світа є інший момент, звязаний з крізою американського народнього господарства і крізою европейських фінансів: це перманентний рун власних американських громадян на власні американські банки, — це масова втеча доляра з банкових установ, — наслідком чого хитається уся наймогутніша модерна банкова система Нового Світа. „Замороження“ міліярдових американських кредитів в Европі, яких не можна відкликати без викликання нової хвилі европейських банкроцтв (американці здають собі вже з цього справу), параліж світового торговельного руху, щораз яскравіший парадокс поміж провідним гаслом американської господарської політики: „просперіті“ (добробут) — а дійсністю, яка промовляє цифрами міліонів безробітних і міліонів нуждарів, — врешті та страшна атмосфера непевности і недовіря, що перекинулась з Европи й до Америки, — все те каже американцям остаточно відмовитись від засади „невтручання“ до европейських справ та круто повернути до найтіснішої і безпосередньої співпраці з Европою.

Зробив це Гувер вже своєю славною пропозицією мораторії на всі платности воєнних довгів і відшкодувань. Та акція, покалічена ще та загальними французькими застереженнями, виявилася замалою і недостаточною. Вона не спинила ані краху німецької марки ані англійського фунта. Ясною стала потреба ще радикальніших кроків, але ясною теж стала їх безвиглядність, якщо вони не будуть заздалегідь обговорені й узгіднені з Францією так, щоб вони не стрінулись з її саботажем.

Нинішній стан французької армії і французьких фінансів ставить цю країну у становище упривілейоване, хоч би навіть залишити на боці версайський договір, на який Франція покликується як на „моральну“ і „законну“ підставу істнуючої дійсности. А проте французькі державні діячі мабуть таки здають собі вже дещо справу, що спиратися на односторонній диктат небезпечно: бунт в англійській воєнній фльоті і захитання фунта штерлінґів мусіло всетаки спонукати до немилих рефлєксій, що нинішні непохитні вартости можуть завтра перевернутися коміть головою. І тому Ляваль не відкинув запросин Гувера, і тому несуть його нині на захід хвилі Атлянтійського Океану.

Про що будуть у Вашинґтоні говорити і чим ті розмови закінчаться — про це саме розписуються і ґубляться на цю тему у незлічених здогадах усі політичні часописи всіх країн ґльобу. Ідея дальшої мораторії (теперішня т. зв. гуверівська, обовязує лише на рік, себто до літа 1932 р.) стрічає поважні сумніви: а що буде, коли таки щораз дальше продовжуваний термін платности скінчиться, коли прийдеться „побідним“ европейським державам платити Америці свої воєнні довги а „побідженим“ (Німеччині) платити далі воєнне відшкодування, і коли і одні і другі будуть і тоді (як нині) невиплачувальні? Тут автоматично виринає ідея ревізії Йонґового пляну воєнних відшкодувань, яку Франція (і Англія) вяже знову з потребою ревізії справи воєнних довгів. Але редукцію цих останніх (про повне скреслення нема ще мови) узалежнює Америка, як відомо, від розаброєння Европи. На те Франція жадає від Америки зобовязання стосувати санкції проти кожного, що нарушить в Европі істнуючі „версайські“ кордони. Але до цього Америка ніяк зобовязатися не хоче і не може...

Маємо заворожене коло, в якому безнадійно товчеться світ, запроторений туди Версалем і його французьким диктатором. Істнують усі дані глибоко сумніватися, чи те заворожене коло буде тепер у Вашинґтоні перерване. Вказує на це сам склад дорадників, з якими Ляваль вибрався туди: виключно самі лише економісти й фінансисти без відповідальних представників французького міністерства закордонних і військових справ. Таким робом Франція демонстративно підкреслює нехіть, порушувати проблеми суто політичного (державні кордони, б. нім. кольонії і т. п.) й військово-політичного (розаброєння) характеру, звужуючи платформу нарад до питання кооперації між американських і французьких банкирів. Мінімальні практичні успіхи поїздок Ляваля до Льондону і Берліна збільшують скептицизм, чи схоче Франція добровільно зреззиґнувати з тих привілеїв, які здобула силою і силою надалі втримує. Тому теж ледви чи можна вижидати з Вашинґтону порятунку для знесиленого світа. Переживе він напевне ще не одно потрясення і відбудеться ще неодна міжнародня конференція, поки цілком ясні речі стануть декому ясні. Річ лише у тім, чи це не станеться запізно.

Зелений Клин і „українізація“.

(Українська нац. меншість у РСФРР. — Далекий Схід від революції. — „Скомпромітоване українство“. — Старе зруйноване, нове не збудоване).

I.

Читаєте радянофільську пресу і якщо ви легковірні, так груди поширюються із радощів: Україна — мовляв — зукраїнізована і тепер почалась українізація тих земель РСФРР, де живе українська національна меншість. Так голосить п. Антін Крушельницький у „Слові до молоді“ на сторінках „Нових Шляхів“, з претенсією декого переконати*).

Та лишім Україну. Відтіля хоч скупі, а всеж автентичні вісти доходять. **А від них груди не ширяють...**

Гірше з цими областями корінної Росії, де розкиненими острівцями або компактними кольоніями живе наш нарід як „меншість“. Хто його знає, що там твориться, — може й справді в себе дома комуністичні хазяїни кращі, ніж у гостях на Україні?

І нагадався авторові цих стрічок Зелений Клин, цей кольосальний резервуар українських поселенців, закинений ген у сусідство Китаю і Японського Моря.

Згадалось усе відоме колись з автопсії, і весь час відсвіжуване листуванням по останні місяці і засвербіла рука написати. Написати, сказати грімко: **ніякої там українізації нема,** усе, що придбало українство після революції, навіть придбання царських часів, усе пішло в непамять, і ніхто там навіть балачки не здіймає, аби щонебудь, хоч би пролетарського духом і змістом, але в українських формах наново збудувати . Ось і все!

Нам скажуть: так, а чи знаєте історію тамошньої української контрреволюції?

Звичайно, знаємо.

В 1917/18 році був там „хуторянський націоналізм“, якого вітер приніс із України, були „Просвіти“, „Ради“ по міських осередках і „Далекосхідний Секретаріят“ у Владивостоці. Була своя преса і книжкові видання, виросли свої школи, аматорські гуртки театральні, хори, кооперативи і відбулись три всенародні зізди. Широким плесом **розіллялась хвиля національного підйому** по Приамурю і Приморщині та вдарила об кабінети політиків японського мікада.

Флірт японських інтервентів з „українським сепаратизмом“ у році 1919, а рік пізніше флірт отамана Семйонова, його „грамота“, нарочно створений комісаріят для українських справ, „українські національні комітети“ та „ділові гуртки“ — це був верх контрреволюції.

Та нічого вкривати правди: маси не брали ніякої участи в „дипльоматії“, в цих японських і отаманських концепціях. Чужа, далека їм японська раса і безшабашний танець козацьких шомполів, пяний шал „білої солдатески“, терор, реквізиції, розстріли, — те все, звичайно, не могло мати суґеруючої сили ні для міста, ні навіть для консервативних селюхів.

Маси — на зло чи на добро українській справі — стали революційні. Їхній сентимент (може й по необхідности) звернувся в сторону воюючого з білогвардейщиною большовизму.

Хуторянський націоналізм, жовтоблакитна революційність, затріщали по всім швам, даючи місце партійним ідеольоґіям, яким провід не зумів надати української форми, запутаний у „високу політику концепцій“. Сам провід розбився на два табори, на „за“ і „проти“ інтервентів. Одні, торгуючи шкурою народу, в більшости „тоже малороссы“, здеморалізувались до краю по „кафе-шантанах“, — другі рятували просвітні організації, де ґуртувались усе ті маси, що **культурно залишились при українстві,** хоч політично відійшли в хвости російських революційних партій.

II.

25. жовтня 1922 р. червона армія позбулась японців, отаманів-різунів, і братів Меркулових і інших самозваних узурпаторів влади і біль...

*) А. Крушельницький: „Два питання“ — „Нові Шляхи“ — книжка 10 — стор. 152.

вицька влада станула твердою ногою у Владивостоці.

І після того прийшла руїна українства. Забулись усі його заслуги. Забулось те, що не хто інший, як власне український полк, сформований за дозволом адмірала Колчака, відкрив червоній армії фронт, даючи можність грандіозного прориву, що закінчився катастрофою білих.

Забулось те, що селянські маси (а вониж майже поголовно українські) берегли на Зеленому Клині революцію, перехитрювали японців, які в села з боязни майже не запускались, а якщо запускались, то з платним агітатором-українцем на переді, — переховували та кормили партизан, тих „сопочних ґероїв“ — як їх звала тоді біла преса, — та влекшували акцію регулярній червоній армії. А скільки українців і то свідомих було в партизанах, цього мабуть ніяка статистика не зрахувала.

Те все забулось.

Зате **прекрасно затямили** далеко-східні комуністи т. зв. **„компромітацію українства“**, його „контрреволюційні вихиляси“.

Ліквідація „Рад“, „Просвіт“, „Громад“ і „Нац. Комітетів“, на яких тяжило тавро контрреволюційної співпраці з інтервентами, **принесла в наслідках і ліквідацію всіх культурних надбань,** шкіл, курсів, книгозбірень, архівів, кооператив, театрів і т. ін. Залишилась пустка в національній ділянці, яку виповнити хоч би згідно з духом побідної ідеольоґії зовсім не хотілось далеко-східним русотяпам. Їм вигідніше було й є цупко триматись за окричану „компромітацію українства“, дарма, що слідство виказало всю правду, а суд над арештованим проводом 5.—13. січня 1924 р. увільнив чимало невинних, караючи тюрмою тільки одиниці*).

*) Інтересно, чи хто поцікавився матеріялом, який зібрав тоді суд для хабарівського монстр-процесу, а який представляє чималу історичну цінність і заслуговує на збереження. В ньому зібрано богато даних про український рух на Далекому Сході.

Та присуд політичної влади був суворіший за судову, бо **припинив буквально всю культурну роботу,** разом із купіллю виляв і дитину.

Для обєктивности доводиться зазначити, що до руйнації організаційного життя чимало рук приклали саміж таки „землячки“, як ті, що проти істнуючих товариств повели наступ в імя „семйоновської орієнтації“, так і ті, що пішли на „праведний шлях“ комунізму“.

Останні з початку рішили іти в ногу з новим курсом.

„Тепер ми думаємо почати роботу, — писав один із них до автора цих стрічок, — але зовсім в іншому напрямку, в контакті з працюючими масами і державною партією, Гадаємо, що тільки цим шляхом можна піднести знов українську справу на ноги...“

Та це було ще в 1922 році.

А тепер листи мінорні: „Українське життя, яке було на Зеленому Клині, **завмерло зовсім.** Про нього не тільки писати, а **навіть відкрито балакати годі“.**

Активність навіть досі рухливих людей спинилась. Бо обставини — послухайте:

„Життя тут особливе, його не можна рівняти з тим, що входить у поняття закордонних людей. Описувати не варта, бо все одно подробиць не напишеш, а схематичність може дати неправильну картину. Матеріяльно живеться усім не гаразд, бо продовольче питання стоїть дуже гостро, а **іноді буває цілою проблемою простий обід.“**

Це вже цьогорічні вісти.

І навряд чи можна дивуватись, що тоді, коли простий обід є цілою проблемою, комусь іти на таку небезпечну штуку, як порушування справи „скомпромітованого українства“ леґально, таки доволі трудно.

Нічого скривати правду: не швидко докотиться на український Зелений Клин „українізація“. Це кругова кара за „контрреволюцію“ одиниць і... за радянофільство та революційність українських мас на Дал. Сході.

В. Север.

Культ книжки.

(З нагоди „свята книжки“.)

Незабутній М. Галущинський у своїй праці „Українські народні бібліотеки і праця над поширенням книжки“ (Л., 1926) згадує про те, що від 1924 р. Товариство „Просвіта“ завело щорічне свято книжки на жовтень місяць, і тут-же додає, що „програма і переведення того свята наразі доволі вбогі“.

Може бути, що причиною цього є дотеперішня відсутність виробленого пляну, в чому саме мусить полягати свято книжки. Головним завданням ставилося досі збільшення продажі книжок у звязку зі святом книжки, але на мій погляд, це є лише один з наслідків доцільно аранжованого свята книжки. Головною ціллю свята книжки має стати пропаґанда *культу книжки*, як найважливішого чинника духової культури.

Пошаною до книжки повинні перейнятися не тільки споживачі книжки, але й ті, що беруть участь у її творенні та поширенні.

Від автора культ книжки вимагає — вложити в неї такий зміст, який відповідав би здоровим інтересам читача, а не потурати йому в низьких людських пристрастях. Видавець віддасть свою пошану книжці тим, що подбає про її зовнішній вигляд і не пустить її в люди, як це часто буває, в брудній окладинці, зле зброшурованою, з низкою друкарських помилок. Бібліотекар подбає про те, щоб книжки виконували своє завдання — входити в зносини з можливо більшою кількістю читачів.

Споживач книжки виявить свою пошану до неї тим, що визнає книжку одною з необхідних потреб свого життя, звертатиметься до книжки, як до кращого свого друга й порадника, навчиться як найдоцільніше використовувати книжку для задоволення своїх духових і матеріяльних інтересів.

Отже булоб великою помилкою, на мій погляд, зводити свято книжки лише до збільшення торговельних операцій книгарень, бо само *придбання* книжок ще не свідчить про їх *належне споживання.*

А навчитися споживати книжки — це не така проста річ, як дехто собі уявляє. Німецький поет Ґете якось висловився, що багато людей і гадки не мають про те, яких труднощів і скільки часу треба покласти на те, щоб навчитися читати. „Я сам — каже Ґете — витратив на це 80 років і все ще не можу сказати, щоби цілком досягнув мети“.

Часто у нас цитують вислів — „книжки мають свою долю“, але чомусь подають його в скороченій формі, а саме випускають з нього попередні три слова: „з волі читача“ (**ex captu lectoris habent sua fata libelli**). — Тільки читач є той чинник, за допомогою якого книжка виконує своє завдання.

Дуже влучно щодо цього висловився славний чеський педагоґ Ян Амос Коменскі: „Якщо книжки не матимуть читачів, то вони до нічого хоч би навіть падали з неба“.

Пропаґанда культу книжки, поведена в ріжноманітних напрямах, неминуче приведе й до збільшення книжкового руху як у бібліотеках так і в книгарнях, а також навчить читачів, ще й як читати.

Тоді й наше громадянство переконається в правдивості вислову, що книжка — це найбільш велична радісна річ, яку придбало людство за весь час свого істнування.

Тому то одною з найпекучіших наших потреб стає, — як висловився покійний М. Галущинський в згаданій вище праці, — „полекшити до найдальших розмірів оснування народніх бібліотек“. Думаю, що одним з реальних виявів нашої пошани до покійного Голови Т-ва „Просвіта“ М. Галущинського, ініціятора самого свята книжки, і моглоб стати заснування народніх бібліотек у тих місцевостях, де їх ще досі бракує.

Шануймож книжку, вводімо її в буденне наше життя, як конечну річ для нашого духового корму, вчімся читати книжку — ось ті гасла, якими слід кермуватися в дні свята книжки. А головне, памятаймо одно, що як у житті одиниці, так і в житті цілого народу, культура духа веде до свободи: Єдиний вірний засіб позбутися будь якого ярма — це стати культурнішим від того, хто накинув це ярмо.

Ст. Сірополко.

З голосів польської преси.

ЕНДЕКИ ПРО АВТОНОМІЧНИЙ ПРОЄКТ П. П. С.

Центральний орґан ендеків „Ґазета Варшавска“ з дати 18. жовтня ц. р. приніс статтю п. н. „Соціялісти і Сх. Малопольща“, в якій зясовує ендецьке становище не тільки до автономічного проекту ППС, але й до українського питання в Польщі взагалі.

Автор статті знайомить читачів перш за все з історією та змістом соціялістичного законопроєкту, а потім пише:

„Вже нераз ми вияснювали наше становище в українській справі. Ми глибоко переконані, що надання автономії нашим полуд-

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 21. ЖОВТНЯ 1931.

Д-Р АНДРІЙ ЛАСТОВЕЦЬКИЙ.

„Чародій з Менльо Парку“ помер...

Це популярне прізвище Едісона настільки оправдане, наскільки вважаємо його висловом подиву юрби для всіх його технічних осягів. Неоправдане воно настільки, наскільки уявимо собі Едісонову тверезу вдачу, що спрямовувала його увагу тільки на реальні факти.

Щораз рідше стрічаємо в нашій сучасності винахідчиків того типу, що покійний. Кожний нинішній новий технічний винахід є ділом більшої кількости творців. Винаходи Едісона повставали здебільша тільки в його мізку і самі давали почин до нових, незнаних досі ділянок промислу. Тому сміло можемо його назвати найґеніяльнішим техніком.

Томас Альва Едісон прийшов на світ у лютні 1847-ого р. у місцевости Мілян стейту Огайо, Зед. Держав Америки. Його предки замандрували до Америки з Голяндії в першій половині 18-го століття. Батько Томаса мусів 1838-ого р. переселитися з політичних причин з Канади до Зєдинених Держав. Підчас цієї утечі батько пройшов пішки дорогу 180 кільометрів без відпочинку... Побачимо пізніше, в якім ступні молодий Едісон унаслідив цю витревалість батька. Поселившися в містечку Мілян над озером Ірі, старий Едісон займався тут торговлею збіжа і дерева. Із подружжя його з молодою шотляндською вчителькою народився як третя дитина Томас Альва. 1855-ого р. вся родина перенеслася до містечка Порт Гюрон у стейті Мішіґен. Тут вперше післали Томаса до школи. Одначе по трьох місяцях мати відобрала його звідти: вона побачила, що її дитину в школі залякували і забирали їй довіря до власного таланту; тому сама почала його вчити. „Недовго задержав я при собі свою маму, одначе підчас цього короткого часу мала вона на мене такий великий вплив, що я лишився під ним на все життя“ — оповідав пізніше Едісон. І з цього часу походить анекдота про молодого Едісона: він прогнав з гнізда квочку і сам сів на яйцях, щоб їх висидіти; така велика була його цікавість. Вже тоді відзначався він знаменитою памятю і великою понятливістю.

Маючи 11 літ, почав він працювати на себе і щоденно достачав свіжу городину з власного городу з Порт Гюрон до Дітройт. Крім цього почав дещо пізніше продавати часописи в поїздах на лінії Порт Гюрон—Дітройт. Звичайно віз він ранenько городину з Порт Гюрон до Дітройт, продавав її там і полагоджував свої орудки та мешканців із Порт Гюрон. Відтак ішов у Дітройт до прилюдної бібліотеки, щоби читати. Пополудні вертав з Дітройт поїздом домів і по дорозі продавав часописи. І саме в цім часі виявив незвичайний хист до реклями: заздалегідь телеґрафував до всіх стацій, що лежали між Дітройт і Порт Гюрон, про найновіші вістки з сецесійної війни. Приїзджаючи кільканацять хвилин пізніше з часописами, розпродував їх миттю! Деякий час продавав свій власний часопис „Віклі Геральд“, до якого сам писав статті, сам його складав і друкував у кутку товарового ваґону. В цьому кутку зладив собі малу лябораторію, де переводив ріжного рода експерименти. Однак мусів її покинути, коли одного разу розбилася йому фляшка з хемікаліями, внаслідок чого малощо не запалився сам ваґон.

Вже розпродуючи часописи, звернув увагу на електричну телеґрафію, яка тоді щойно почала розвиватися. І в дуже скорім часі навчився телеґрафувати в одного залізничого урядовця, який учив його даром, з вдячности за те, що Едісон з небезпекою для власного життя вирятував його дитину зпід коліс поїзду. Відтак вступив як телеграфіст до залізничої служби. Та хоча він найшвидше з усіх своїх товаришів відбирав і надавав депеші, переносили його часто тому, що нерідко засипляв підчас служби. Причина була в тому, що Едісон днями та ночами працював або у своїй робітні або читав пристрасно улюблені книжки.

Перший свій патент — а нині є їх понад 3200! — одержав Едісон 1868-ого р. на машину, яка реєструвала та числила при помочі електричної струї прізвища і кількість відданих голосів підчас голосування в парляменті. Деякий час потім був без заняття і волочився від міста до міста. Аж у Но Йорку йому пощастило. За уліпшення електричного друкуючого телеграфу заплатили йому 40 тисяч долярів, хоч зажадав тільки 5 тисяч! За ці гроші збудував він 1870-ого р. себто на 24-ому році життя малу фабрику в Нюарку, де мав намір присвятитися виключно своїм технічним ідеям

(Докінчення буде.)

нево-східним воєвідствам не тільки не розвяже справи польсько-руского співжиття, але підсичуючи революційні тенденції українських партій, витворить низку нових труднощів, які можуть перетворитися в грізну небезпеку для цілости Річипосполитої. Українське питання має нині тенденцію перетворюватися в міжнародню проблему. Німці, які розуміють далекосяглість української проблеми для своєї східної політики, систематично підтримують (?!) незалежницький український рух, прямуючи таким чином до приготування собі нової сфери впливів і нового атуту в грі з Польщею і Росією.

Якщо, замість скріплення польського елементу на східних землях ми його ослабилиб наслідком надання територіяльної автономії для воєвідств з руским населенням, скоро сталиб ми супроти факту, мабуть внескодавцями непередбаченого, що в наших границях повстав би політичний організм, якого прямування булиб засадничо суперечні з інтересами польської держави і якого тенденції виходять далеко поза Случ і Збруч. Поминаючи величезні внутрішні труднощі, що унагляднюються в гострій боротьбі українського елементу з „кресовою" польською суспільністю, яка змушена до оборони своїх елементарних прав, повстали би без сумніву великі зовнішні труднощі, у висліді яких ми моглиб знайтися в грізному положенні. Така чи інша редакція автоном. статуту не грає тут засадничої ролі. Головним є те, що польська держава признанням територіяльної автономії потвердила би правосильне існування українського питання в своїх границях і що з тим звязане признаlаб його розвиткові тенденції, що прямують до відірвання наших полудневo-східних воєвідств. Розвиток українського руху в повоєнному часі, його ідеольогія і його програма, не може давати під тим оглядом ніяких сумнівів. Польські соціялісти або сліпі, або, видячи тенденції УНДО й української військової організації, годяться з резигнацією на втрату земель, які всі вважаємо за польські".

Хоч це становище польських ендеків до української проблеми не нове, то всеж варта собі його пригадати в теперішньому ендецькому виданні. І хоч у цитованих стрічках „Г. В." є деякі суперечности, то вони для ендеків не істнують, бо вони на них сліпі. А тому й ми не беремось їх уразумляти чи усвідомлювати в тому, де їх слабе місце.

Ще про семинар в Дубні.

Наші достовірні інформації про уніятський семинар в Дубні.

У відповідь на нашу статтейку „*Невже це можливе?*" („Діло", ч. 233) дістаємо такі інформації про уніятський семинар в Дубні з цілком достовірного джерела:

Семинар стоїть під юрисдикцією *тільки Апостольської Столиці*, а нікого іншого. Виконує ту юрисдикцію варшавський *нунцій Мармаджі*. Вістка „Вядомосьці Українських" про випаем монастиря Бернардинів і про вплату 60.000 золотих є виссана з пальця. Викладовою мовою в семинарі є *тільки мова латинська*. Очевидно, вчуть крім того мов української, польської, російської і білоруської, а будуть також учити мови грецької і еврейської. До семинаря мають вступ *також уроженці Галичини*, таксамо як уроженці Волині, Полісся і т. д. Вже тепер є принятих до семинаря *5 галичан* (з Чортківщини та Дрогобиччини). Щодо богослужебної мови, то перестерігається всюди такої вимови, як у Галичині, себто *української*. Проповіди виголошуються для українського населення *тільки в українській мові*. Ректором семинаря є білорусин о. *Домбровський*, який на Волині править по церковно-словянськи з українською вимовою.

Наприкінці варто зазначити, що посвячення греко-кат. семинаря в Дубні відбулося в середу 14. ц. м. Епископ д-р Чарнецький за кілька днів виїздить знову до Риму, де відбуде довші конференції у справах, звязаних з унійною акцією на північно-західних землях та її відповідним забезпеченням.

——o——

Масові арештування в Тернопільщині.

В суботу 17. жовтня ц. р. політична поліція з Тернополя в складі чотирьох розвідчиків і чотирьох мундурованих поліціянтів та двох поліціянтів з постерунку в Бірках Великих перевела ревізії й арештування в кількох громадах тернопільського повіту, а саме в *Дичкові, Красівці, Смиківцях, Товстолузі* і *Бірках Великих*, серед місцевої сільської молоди під замітом приналежности до УВО. В Дичкові арештували 4 хлопців, у тому числі 17-літнього Вас. Охримовича, сина місц. пароха, б. учня VI. кл. гімн. В Красівці 3 селян, у тому числі начальника громади Миколу Гаврилишина. У Смиківцях 7 хлопців у віці від 18 до 25 літ.

У кожного з арештованих перевели дуже строгу ревізію, при чому поліція твердить, що у Вас. Чаплинського в Смиківцях на стриху у сіні найдено 1 прим. „Сурми" (при ревізії не було там нікого крім поліції), а таксамо один примірник „Сурми" найдено в хаті Василя Козуба в томуж селі. Інтересовані родини твердять, що в їх хатах ніколи не було „Сурми", ані ніхто з домівників її не бачив і не читав. При ревізії у інших арештованих не найдено нічого підозрілого, а таксамо й у війта Миколи Гаврилишина з Красівки.

Всіх арештованих спроваджено поліційними автами до поліційних арештів у Тернополі, де переслухують їх урядовці слідчого уряду. В неділю 18. ц. м. зголосилися там свояки арештованих для передачі їм білля і харчів, але поліція не хотіла цього приняти і передати арештованим.

З інших сіл ближчих відомостей покищо (неділя 18. ц. м.) нема, тому не знати, кого там арештували. Всі арештовані, крім Вас. Охримовича, селяни. Всіх арештованих дня 17. ц. м. в тернопільському повіті, що перебувають тепер у поліційних арештах в Тернополі, має бути 23.

Хотинський повіт буде прилучений до Буковини?

Черновецький „Час" повідомляє, що міністерство внутрішніх справ у Букарешті приготовляє новий адміністративний закон, який розглянуть ще на осінній сесії парляменту. У звязку з цим генеральний інспектор Фльореску сказав представникам преси таке:

„Більш як певним є те, що буковинська область буде побільшена прилученням Хотинщини до черновецького повіту. Центральні установи в Букарешті давно роздумували над цим, бож загально відомо, що інтереси Хотинщини більше гравітують до Буковини, ніж до Бесарабії.

Нема сумніву, що таке прилучення булоб також в інтересі населення Хотинщини. Адже цілий торговельний рух населення Хотинщини відбувається з Чернівцями і з Буковиною. За прилученням промовляє також обставина, що адміністративна область Бесарабії є за велика, а Буковини за мала".

Таким чином мабуть недалекий вже той час, коли область Буковини збільшиться ще одним майже чисто українським повітом, а саме Хотинщиною. Незалежно від того мають на Буковині перевести ще одну реформу, а саме деякі повіти мають розвязати і їх села та міста прилучити до інших, щоб таким робом зменшити видатки держ. адміністрації то-що. Таких повітів, які мають скасувати, намічено пять.

Ще одно розчарування.

Державний підсекретар для меншостевих справ у Румунії уступає?

В кругах правительствених парляментаристів у Букарешті говорять, що держ. підсекретар для меншостевих справ д-р Рудольф Брандш повідомив президента міністрів Йоргу про свій намір податися до димісії. Причиною тої димісії малби бути факт, що до інтеримарних комісій в Гермаиштаті й Черніецях іменовано проти виразної заяви д-ра Брандша таких людей, проти яких запротестували всі парляментарні репрезентанти нац. меншостей. Іменували цих осіб підчас відпустки Брандша.

Міністр Семигороду д-р В. Поп старався переконати д-ра Брандша, щоби він не вносив своєї димісії. Одначе здається, що ці заходи не матимуть успіху і д-р Брандш зголосить свою димісію офіційально вже в найближчих днях.

З життя Волині.

Луцька українська гімназія. Українська гімназія в Луцьку з початком цього шкільного року перейшла до власного будинку, купленого в приватного власника завдяки соймиковій субвенції (50 тис. зол.). Субвенція походить з тих часів, коли більшість соймику й виділу складали українці, себто ще зперед санаційних часів. Новий власний будинок гімназії стоїть на землі б. Луцького Чеснохресного Братства, що тепер опинилось під рукою державного комісаря. Перед трьома роками була куплена під гімназію земля на передмісті Красне на імя місцевого громадянина. Про цю землю щось нічого не чути. Чи не час уже довести до відома громадянства, яке складало у свій час уділи на цю землю, що властне сталося з нею? Кажуть, що земля „сама себе зїла" за... борги й проценти й тому до гімназії не дійшла. Чи це правда?

Господарські злидні. До всяких інших злиднів, які терпить волинське Полісся, дійшла ще повінь. Горинь, Стир і інші ріки, внаслідок дощів повиливали й позабирали з собою дуже багато сіна (отави), яке було порозкидане по лугах чи навіть стояло в копицях. Втрата сіна є великим ударом для поліщуків, які тримають більшу скількість худоби. — На Луччині, як у свій час подавалося, град вибив селянського збіжа на суму понад 3 міліони зол. Більшість втратила 80—100 відс. урожаю. Нещасні жертви градобиття не мають зерна ні на хліб ні на засів. Деякі чинники обіцяли їм відложити податки до наступного року. А тимчасом селяни одержують „платні накази" за цілий рік (обидві піврічні рати), а солтиси домагаються безумовного вплачення податків. Невже дійде до секвестрів і продажі останнього майна? Для тих, що потерпіли від граду та яким заглядає в вічі голод, повинні чейже бути бодай якісь податкові пільги.

„Відтяження соймиків". Соймикова господарка на Волині, як ми передбачували, стоїть перед крахом. Одним з головніших завдань соймиків є дбати про народне здоровля. Справа ця й досі стояла кепсько, а тепер цілковито валиться. Йде ліквідація шпиталів, а в тих, що залишаються, редукція ліжок і персоналу, а навіть редукція районових лікарських і фельчерських сил. В останньому часі деякі соймики запропонували районовим співробітникам подати заяви про згоду перейти на „контрактових" та на редукцію платні майже на половину. Тим, які не дадуть згоди, буде виповіджена посада. Так чи інакше лікарські сили дармо вплачували вкладки до емеритальної каси і тратять надію на емеритуру в майбутньому. Так само немало зредуковано агрономічних сил. Декого переведено на акордову працю. А скільки гроша волинські соймики видавали на замасковані польські політичні цілі у формі всяких субвенцій і „дієт"?!

— **Голоси з „раю".** В останнім часі українці ріжних місцевостей Волині одержали чимало листів з Радянщини, в яких мешканці „совітського раю" в один голос скаржаться на жахливі умовини тамошнього життя. З району Петровська пишуть, що далі годі вже витримати гніт і нужду, й висловлюють бажання втікти на Волинь, де найтяжча фізична праця булаб для втікачів щастям. Інтелігентна жінка з району Гомеля просить писати їй голок і ниток,

яких там нема. Скаржиться на страшний брак мила й інших предметів першої необхідности. Особливим сумом і розпукою навіває від листів селян-хліборобів. Ті вже й не мріють за покращання долі і якось тупо ждуть свого кінця. Цікаво, що ті, які ще рік тому буцімто були задоволені своєю долею, тепер розпучливо жаліються. З відомих причин призвищ авторів цих листів подати не можемо.

Втікачі до „раю" й з „раю". На початку літа ц. р. з Луччини втікло до Большевії кількох хлопців, б. гімн. учнів, а саме: з Киверців — Бухало, Крупи — Середюк і з Підгаєць — Войтюк. Недавно польська гранична сторожа затримала на кордоні Бухала й Войтюка, що втікали „з раю" до дому. Оповідають вони, що їх 5 місяців переганяли з вязниці до вязниці, де вони терпіли голод, бруд, нужду й знущання. З їхніх слів виходить, що життя на Рад. Україні жахливе. Врешті про це каже їхній зовнішній вигляд: втікли вони в добрих убраннях, а вернулися в мішках. Про Сердюка нема вісток. Цікаве те, що це вихованок Певного, редактора „Української Ниви", який платив за його науку в гімназії. Сердюк буцімто говорив перед утечею, що йому так збридла вся робота його патрона, що далі він не може користатися його допомогою. Ясна річ, коли згадані хлопці втікли на Радянщину, то мусів хтось їх до цього намовляти. Отак заломлюється і гине наша бідніша селянська молодь у нинішніх волинських умовинах життя.

Перепис населення.

Життя і смерть в дні 9. грудня 1931.

Загальний перепис населення в Польщі в дні 9. грудня ц. р. буде наче миттевою знимкою фактичного стану населення точно опівночі з дня 8. на 9. грудня. Отже хоча перепис відбудеться в дні 9. XII., міродайним є стан, який був опівночі. Тому новороджені діти підлягають переписові лише тоді, коли народилися перед північчю, так само померші будуть записані між живих, якщо померли після півночі з 8. на 9. грудня.

Памятайте, що від 25. до 31. жовтня 1931 р. всенародня ювилейна осінна збірка на „Рідну Школу" !

Всі українці й українки, кожна кооператива і молочарня, всі товариства і підприємства зложать датки на „Рідну Школу".

Всі українські повіти і громади та весь український нарід сповнить свій найсвятіший обовязок супроти „Рідної Школи".

Головна Управа „Рідної Школи"
Львів, Ринок ч. 10.

Що італійців болить.

Папа Пій XI. оголосив недавно в пресі, що скличе з кінцем ц. р. до Риму конситор, щоби вибрати нових кардиналів. У звязку з тим італійська преса зазначує, що в супереч традиції теперішня кардинальська колеґія не має італійської більшости. На протязі кількох останніх років число кардиналів наслідком смерти сильно зменшилося. Замісць нормального числа 70 кардиналів є тільки 57 власників кардинальського капелюха. Між тими 57 кардиналами є 26 італійців, 7 французів, 4 німців, 4 північно-американців, 5 еспанців, 2 поляків і 2 австрійців. По одному представникові в кардинальській колеґії мають держави: Бельґія, Голяндія, Портуґалія, Анґлія, Ірляндія, Чехословаччина, Мадярщина й Південна Америка. Італійська преса висловлює надію, що нові іменування кардиналів запевнять італійцям більшість, інакше може статися, що голосами неіталійських кардиналів папою міг би бути вибраний всупереч традиції чужинець.

Манджурський конфлікт і пакт Кельоґа.

Поладнання японсько-китайського конфлікту Союзом Народів не посунулось ані крок вперед. В суботу, 17. ц. м. була довірочна нарада членів Ради без участи делеґатів японського й китайського. Спробовано приложити до манджурського конфлікту пакт Кельоґа й рішено, щоби держави, які підписали париський пакт і репрезентовані в Раді Союзу, вислали тепер до японського й китайського уряду однакові ноти. В цих нотах пригадати їм зобовязання, що випливають з париського пакту, зокрема з 2-го артикулу, який каже: „Контрагенти стверджують, що поладнання всяких конфліктів або спорів, якого характеру й походження вони не булиб, може статися тільки в мирній дорозі". Текст ноти обмірковано на окремому засіданні вечором, після чого вислано її обом інтересованим урядам. Крім того подано її до відома всім державам, що підписали пакт Кельоґа.

В ночі на неділю, 18. ц. м. японський уряд доручив голові Ради Союзу, Бріянові, свою ноту, держану в гострому тоні, в якій підтримує своє дотеперішнє становище. Поступування Ради на думку японського уряду є суперечне з постановами статуту Союзу Народів і запрошення тільки одного сиґнатаря пакту Кельоґа (Зединених Держав) є недопускальне.

В неділю передпол. Рада Союзу зібралася знову на довірочне засідання, значить, без участи представників Японії та Китаю, і рішила відповідь на японську ноту. Текст цієї відповіді, підписаний всіми членами Ради та представником Зединених Держав, в характері сиґнатаря пакту Кельоґа, доручено також представникові Китаю та іншим державам, що підписали пакт.

Таким чином ситуація ускладнюється й загострюється дальше. Рішучий спротив Японії не позволяє Союзові Народів поладнати конфлікту в мирній дорозі. Японська преса заявляє отверто, що якби Союз вирішив манджурський конфлікт в некористь Японії, вона виступить із Союзу й вирішить справу збройною силою. Не виключене, що Японія буде робити трудноші також на майбутній конференції в справі роззброєння.

—o—

Реліґійний конфлікт в Еспанії.

Як повідомляють з Риму, папа приготовив протест для еспанського уряду з причини ворожого для католицької церкви характеру нових еспанських законів. У звязку з тим протестом папський нунцій покине Еспанію, а зносини церкви з державою вестиме архієпископ Валядолід. Тому, що деякі реліґійні конґреґації припинили науку в школах, які вони удержують, уряд рішив, що спеціяльний закон, ухвалений парляментом, буде означувати, як приноровлювати конституційні постанови. Крім того уряд рішив заняти реліґійні будинки й постепенно скасувати бюджет на реліґійні цілі.

Ґранді їде до Берліна.

Італійський міністр заграничних справ — Ґранді вибирається до Німеччини й 25. ц. м. має приїхати до Берліна. В політичних колах здогадуються, що предметом нарад з німецькими політиками будуть головно великі світові проблеми, політичні й господарські, що торкаються не тільки Німеччини та Італії, але й цілої Европи. Будуть обмірковані обосторонні погляди про можливість співпраці задля зліквідування загальної кризи. Дехто вяже візиту Ґрандія в Берліні з візитою Ляваля у Вашинґтоні, а навіть передбачує візиту Ґрандія в Америці, щоби добуті відомости й враження зужиткувати на ширшому полі.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

ОСТАННІ ВІСТИ

СТАНИСЛАВІВСЬКЕ ВОЄВІДСТВО ДАЛО ДОЗВІЛ НА ЮВИЛЕЙНУ ОСІННУ ЗБІРКУ ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

Рескриптом з дня 19. жовтня 1931. ч. Б. П. III/119/31 дало станиславівське Воєвідство дозвіл на ювилейну осінну збірку для „Рідної Школи" на области цілого станиславівського Воєвідства на час від 25. до 31. жовтня 1931.

Прохаємо повіти і громади приготовити збірку і подбати, щоби вона дала якнайкращий вислід. **Головна Управа „Рідної Школи".**

РАДА М. ЛЬВОВА РАДИТЬ ПІД ОХОРОНОЮ ПОЛІЦІЇ.

Львівська міська рада радила 19. жовтня під охороною поліції та вогневої сторожі. Заінтерпельований у цій справі през. Бжозовський відповів, що зроблено це задля охорони радних перед нападами розгоряченої публики, яка скоро розятрюється дискусією на салі нарад. Опісля сам президент Бжозовський реферував театральну справу, бо не хотів цього зробити голова театральної комісії. Сказав, що на оферту Чарновського він не згодиться, а мабуть не згодиться й м. рада. Бесідник думає, що театри треба віддати одиницям, а навіть союзам, які можуть дати моральну й матеріяльну ґарантію. Покищо справи так стоять, що волить провізорію. Тримісячна проволока не зашкодить.

Після дискусії ухвалили внесення, що взивають управу міста, щоби можливо найскорше урухомила драм. театр. Над музичним відділом не радили.

Рад. Літвінович просив през. Бжозовського, щоби з огляду на те, що справа його наслідника невияснена, схотів іще якийсь час урядувати. През. Бжозовський відповів, що з огляду на стан здоровля резиґнації не відкличе та просить, щоби з огляду на важні самоврядні завдання, прискорити цю справу. Вкінці згодився на предложення рад. Літвіновича, тому справу резиґнації, яку, згідно із статутом має полагодити рада, відложили до одного з найближчих засідань.

МІСЬКИЙ РАДНИЙ ЖЕРТВОЮ КАТАСТРОФИ.

У Станиславові підчас катастрофи мотоцикля були ранені міський радний Сев. Снігурович і його син. Оба вони їхали з Делятина й у Станиславові біля касарень тріснула ґума на колесі. Сила вибуху викинула обох у повітря. Снігуровичеві при упадку перетялося лице.

ВІДКИНЕНИЙ ВИБ. ПРОТЕСТ.

У понеділок Найв. Суд розглядав протест Нар. Бльоку та Центроліву проти соймових виборів Красностав-Грубешів-Янів (окр. 28) і справу цю відкинув, як неумотивовану.

ЗНИЩИЛИ ПОЛЬСЬКИЙ ГЕРБ.

На цвинтарі в Струсові (пов. Теребовля) знищив хтось польський герб на могилі польських вояків. Поліція веде слідство.

УБИВСТВО І САМОГУБСТВС.

У Львові при Любенській Дорозі ч. 24 безробітний шофер Гузаревич застрілив свою наречену Словікову, а опісля й собі відібрав життя.

КУРС ДОЛЯРА.

У Варшаві на валютово-девізовій біржі 19. жовтня за готівковий доляр платили 8.86 зол. У міжбанкових оборотах девізи на Берлін нотували 210.50, німецькі марки 206.25, за англійського фунта жадали 204.75.

ҐІРНИЧА КАТАСТРОФА.

У копальні Зодінґен (Вестфалія) скоїлася катастрофа. Зі шибу добули покищо 3 убитих і 8 анених шахтярів. Досі всі робітники замкнені в глибині шибу. До катастрофи прийшло наслідком вибуху ґазів і вугляного пилу. Підчас вибуху було під землею 290 шахтярів, на місці катастрофи 60 шахтярів. Із останніх вістей виходить, що згинуло 9 шахтярів, 27 було ранених.

МАНІФЕСТАЦІЯ ҐІТЛЕРІВЦІВ.

Відділ умундурованих і озброєних ґітлерівців із прапором демонстрував біля Лішева над польським кордоном. Кричали: „Геть із Польщею, хай живе німецьке Поморя!"

МОБІЛІЗАЦІЯ ЯПОНСЬКОЇ ФЛЬОТИ.

„Дейли Телеграф" повідомляє з Токіо про мобілізацію японської фльоти. Урухомили багато кораблів, які вже не робили служби. Їх залогу доповнять рез. військами. Крім того ремонтують 20 прив. танкових кораблів.

Дайте моральну й матеріяльну поміч тим, котрі впали жертвою найвищого громадянського обовязку!

НОВИНКИ

— **Евген Говикович веде свою робітню футер у Львові, вул. Домініканська 4. Тел. 67-54.** 404 19—?

— **Бють вікна.** 15. ц. м. в 6. год. вечором невідомі герої вибили 6 шиб в Українській Реміснично-Промисловій Бурсі при вул. Пасічній, на Личаківському передмістї, у Львові. Це сталося вже вдруге, перший раз вилетіли вікна цілої бурси 15. вересня ц. р.

— **Дещо зі статистики наших середніх шкіл.** Сокальський часопис „Змагання“ робить підсумки національного складу учеників сокальської гімназії у шк. році 1931/32. I. кл.: 6, II. кл. 14, III. кл.: 11, IV. кл.: 14, V. кл.: 15, VI. кл.: 17, VII. кл.: 22, VIII. кл.: 14 — українців. Всіх українців у гімназії 113, поляків 151, жидів 40. У минулому в гімназії переважали своїм числом українці. Професорів українців гімназія не має, хіба лише катехита.

— **Ще про карання українських соколів.** Пишуть нам: Борщівське староство дальше карає українських соколів, а саме: покарало знова 50 соколів із села Бурдяківці по 50 зол. з заміною на 3 дні арешту. Кару цю наложило на них у звязку з їх участю на фестині „Р. Ш.“ в Циганах, борщівського повіту.

— **З міської хроніки.** На Замарстинові застрілився 28-літній гуртівник дерева М. Ек. Причина самогубства невідома. — Біля жовківської рогатки невідомі ножівники пробили Івана Костюка. — Помер Артур Гольдман, відомий власник друкарні при вул. Сикстуській. — З мешкання Ю. Райтарської зникли 2 футра, 17 м. полотна та два метри матерії, варт. 1610 зол. — Не було дома Ернеста Гочого, при вул. Захистів, а невідомі гості забрали на памятку своєї гостини футро, 3 вбрання, 6 долярівок і 100 зол. гот.. все варт. 2600 зол. — Не мали в що одягатися, а не хотіли наслідувати Гандія й світити голим тілом, невідомі бідолахи позичили собі вбрання варт. 1800 зол. у Г. Гук, при вул. Жовківській. — Любили мід і свічки з пчільного воску, вломилися до виробництва меду Льва Мехля та забрали 60 кг. воску, білля і жіночий одяг вартости 760 зол. Хто „вони“ не знаємо, про це хотілаб також довідатися поліція. — З мешкання О. Білинкевича, при вул. Старознесінській, забрали злодії подушки й 25 зол. Люблять мягко спати; покищо їх ніхто не збудив.

— **З краєвої хроніки.** Згоріла стирта пшениці Станислава Павликовського в Деревачі, львівського повіту. Поліція веде слідство. — На шляху Германовичі-Дроздовичі, перемиського повіту, озброєні грабівники забрали від Володимира Грабовського 13 зол.

— **Подробиці нещастя у Веренчанці.** Вчора повідомили ми про смерть чотирьох юнаків у громадському каменоломі Веренчанки на Буковині. Каменолім у Веренчанці, — найстарший у цілій околиці, має зложа вапняка, який надається до будови. Технічні наглядові органи заборонили лупати камінь у місці нещастя. Два робітники перестали лупати камінь і сіли обідати около 3. год. Над яром один селянин вибирав бараболі й зійшов до них закурити; надійшов ще один селянин. У тій хвилині відірвалася велика частина скелі й обрив придавив на смерть усіх чотирьох селян. Пятий селянин, що вийшов з нещастя легко раненим, працював оподалік. Провірка устійнила, що робітники працювали на забороненому місці й це було причиною нещастя.

— **Дещо про Наполеона.** Звеличники великого французького цісаря не можуть не сказати все щось нового про Наполеона. Недавно придумали вони, що коли від імені „Наполеон“ відіймити шораз одну букву й повторити його шестикратно — то з нього вийде грецький зворот. Зворот: „Наполеон аполеон полеон олеон еон он“ значить: „Наполеон, руїнник цілих міст, лев свого народу“.

— **Полювання на виграні.** Берлінські злодії вигадали легенький спосіб виграти на державній льотерії. Представник злодіїв сідлує за висідом льосування і телефонічно повідомляє своїх товаришів на які числа впали виграні. Вони мерщій купують льос із тим числом у крамниці, поки ще власник довідається про висід льосування. Таким робом у руки злодіїв попав льос із виграною 1000 марок.

— **Найбагатша міська вулиця світу** це Парк Авеню у Ню Йорку. Мешкає на ній 4000 родин богатирів, які видають річно 280 міліонів долярів на всякі витребеньки. Людям, які мають менший місячний прихід як 50.000 долярів, не вільно мешкати на цій вулиці. Вартість обстанови в хатах цієї вулиці образовують на 15 міліонів долярів. Не оглядаються мешканці цієї вулиці й на прогібіцію, бо пропивають більше трьох міліонів долярів у рік.

— **Другий врожай у французьких садах.** Повідомляють з Парижа, що в південній Франції знову зацвили сади. Тепла й соняшна осінь дала змогу розцвистися не лише яблуням, грушам і сливам, але також і винорадникам. Французи сподіються, що цього року матимуть удруге збори овочів.

— **Відкрили храм Аполля в Римі.** Підчас праці над відбудовою театру Марцеля в Римі відкрили руїни храму Аполля. На денне світло добули дві марморні салі двох метрів заввишки. Сподіються, що на основі решток будівничі зможуть відтворити цей храм у такому виді, який він був колись.

Відгуки дня.

Ненаситний звір.

Такі вже часи, що злочини не морозять крови, небезпека не підносить волосся, нещастя не зворушують душі. Кожного дня юрба вуличних продавців газет розкидає по оспалих вулицях новини буденного життя.

— Страшне душегубство на Личакові!

— Смерть за бохонець хліба!

— Напад на поїзд під Перемишлем!

— Дитина вбила батька-пяницю!

— Катастрофа корабля з прогульковцями! Пятьсот трупів!

— Стріли на вулицях Берліна. Ранені і вбиті!

— Трутка на услугах політики! Двох міністрів померло, трьох в агонії!

І так щодня і щодня...

Ніхто вже на це не звертає уваги, не хапається купувати газетки, хіба хто цікавіший — загляне під руки продавця. Загляне і махне рукою: „Звичайна річ. Морд!“. Або: „Якась там катастрофа. Нецікаво!“ — і піде, снуючи свої власні думки з замотаного клубка буденщини.

Деж тепер найти місце в серці людини на тихі трагедії, що кожного дня, майже кожної години кояться довкола нас?! Де шукати за слізкою жалю, коли ріки сліз пролили вже і висохли?! Де питати за вухом, радим слухати болючу скаргу, коли кожне надслухує, де ділять хліб?!

А ті тихі, непомітні трагедії йдуть і йдуть. Що западе завіса, то знову підноситься. Зміняються актори і декорації, не зміняється тільки сюжет: життя! Публики на цих трагедіях мало — самі свої, так як на похоронах незначних, чи бідних людей.

Життя!

Великий, безцінний, божий дар! Яке воно дороге знає той, хто був на волос від утрати його. Яке гарне, чує той, хто був на волос від щастя...

Життя!

Страшний ненаситний звір, що ніколи не спочиває і не дає спочити. Яке воно страшне, знає той, кому волос сивів від небезпеки. Яке воно ненаситне, знає той, кому приходилось що раз то нову жертву видати в його пащу.

Нераз буває так: життя вимагає одної з найбільших жертв — доброго імени.

Богато людей кидає життю і цю останню свою цінн'ість. Воно помало їсть, з насолодою смакуючи ласий кусок. А людині дає змогу дихати, хоч і зі спущеними очима.

Але є такі, що дійшовши до краю, розстібають сорочку і наставляють свої груди: „На! Їдж!“ І життя їсть, хоч і не так ласо, як добре імя.

Яке погане і яке гарне людське життя! Одне і друге створили люди самі для себе. Одно і друге чергується на життєвім шляху. Тільки не кожному однаково.

Є люди, яким далеко більше терня на дорозі, як хрещатого барвінку.

Є люди, які наосліп ідуть терням, не доглянувши вистеленої стежки побіч.

Є люди, які перескакують терневі запори, не поранивши ніг.

Є люди, що заплутуються у перший кущ тернини і гинуть на шляху. А щоби не терпіти, вбивають собі колець у серце.

Може й є випадки, що це одинокий вихід, але напевно не в усіх, про які кричать щодня на вулиці продавці газет.

Тимбільше в нас, у молодого, здорового народу!

Галактіон Чіпка.

З судової салі.

СПРАВА Б. КРАВЦЕВА І ТОВАРИШІВ.

У великій салі львівського карного суду при вул. Баторія, що бачила вже неодну подібну розправу ще за Австрії й після її розвалу, розпочався сьогодні, 19. X. після майже річного слідства, великий, розрахований на кілька тижнів, політичний процес.

ОБВИНУВАЧЕНІ.

Перед окремо до цього процесу вильосованою лавою суддів присяглих заняли дві лавки обвинувачені. Всі вони українці з покінченою середньою школою, а переважна їх частина — це студенти або й абсольвенти високих шкіл у краю чи за границею. Фільософи, правники, редактори, техніки, кооператори й ін.

Перегляньмо їх по черзі в тому порядку, який їм визначив прокуратор в акті обвинувачення.

Перший *Богдан Кравців*, літ 27, студент львівського університету і журналіст; 2) *Осип Процишин*, л. 23, та 3) *Жигмонт Процишин*, л. 21, брати, оба студенти львівського університету; 4) *Прокін Матійців*, л. 31, кооператор з Долинщини; 5) *Володимир Чуловський*, л. 24., токар зі Львова; 6) *Богдан Кордюк*, л. 22, студ. університету зі Львова; 7) *Зенон Пеленський*, л. 20, редактор „Українського Голосу“ в Перемишлі — це перша лавка. Другу лавку заняли: 8) *Юлія Козакевич* з Бібрки, л. 20, семинаристка; 9) *Богдан Зиновій Книш*, абсольвент прав, л. 25, з Коломиї; 10) *Юрій Дачишин*, л. 26, з Мостиськ, студ. львівської політехніки; 11) *Микола Максимюк*, л. 27, з Коломиї; 12) *Дмитро Вирста*, л. 33, кооператор з Рогатина; 13) *Володимир Качмарський*, л. 27, студент Вищої Торг. Школи у Львові; вкінці 14) *Володимир Андрущак*, л. 23, студент політехніки.

У цих двох лавках засіли дві окремі групи, змонтовані прокуратором разом в акті обвинувачення.

ПЕРША ЛАВКА ОБВИНУВАЧЕНИХ. — ПОШИРЕННЯ КЛИЧІВ УВО І ОУН.

Цілу чотирнацятку лучить 58-ий § к. з., себто державна зрада, параграф знаний вже з ріжних політичних процесів. Цеї держ. зради допустилися вони через свою приналежність до тайної, революційної української організації, що має на меті відірвати полудневo-східні землі від Польщі й утворити окрему українську державу.

Зокрема першій групі закидує акт обвинувачення роботу організаційну і пропагандивну в користь УВО й ОУН. Перший з цієї групи, Богдан Кравців, у рр. 1928 і 1929 провадив пропагандивний реферат УВО в краю, а рівночасно був головою Союзу Української Націоналістичної Молоді у Львові. Він м. ін. мав також відіграти визначну ролю в утворенні Організації Українських Націоналістів. Крім цього удержував контакт із закордонними провідниками УВО. Співпрацював теж в „Українському Голосі“ в Перемишлі, що його акт обвинувачення називає „законспірованим органом проводу Українських Націоналістів“. За його виною проломилися теж конфіденціональні відомости поліції та деякі забрані у нього підчас ревізії папери.

Другий обвинувачений, Осип Процишин, стає під замітом шпіонажі в користь УВО. У нього найдено підчас ревізії точний план касарень 1. полку гірської артилерії у Стрию.

Братові його, Жигмонтові, закидується редагування всяких відозв УВО, що мали на меті пропаганду її революційних кличів.

Четвертий в ряду це Прокіп Матійців, якому акт обвин. закидує справування функцій повітового команданта УВО в Долині та кольпортажу „Сурми“ в тому повіті. Давніше засудив його суд в Стрию на дволітню тюрму за політичну провину, і цю кару він відбув. Крім цього, як твердить акт обв., найдено у нього підчас переведеної ревізії течку з деякими забороненими друками і якийсь вибуховий матріял. Одначе обв. твердить, що ці річи найшлися у теці без його відома.

Обв. Володимира Чуловського називає акт обвинувачення кольпортером „Сурми“ в городецькій дільниці у Львові.

Богдан Кордюк, що студіював географію у львівському університеті, займався нібито пачкуванням „Сурми“ із Закарпаття до Галичини та дальшим її поширюванням в краю. Це підтверджують записки, найдені у нього дома, підчас переведеної ревізії.

Зенон Пеленський, редактор „Українського Голосу“ тижневика, що появляється у Перемишлі. Цей орган, як каже акт обвинувачення, мав на цілі ширити легальною дорогою ідеї, що були м. ін. підставою ідеольогії ОУН. Обвинувачений відповідає з вільної стопи.

Позатим Пеленський мав бути звязковим між краєвим відділом УОН і її верховною владою закордоном.

ДРУГА ЛАВКА. — НАПАД НА ПОЧТОВИЙ ВІЗ ПІД БІБРКОЮ. УЧАСНИКИ І ПЛЯН.

Друга частина акту обвинувачення — це справа голосного нападу на почтовий віз в ліску між Хлібовичами й Бібркою в дні 30. липня м. р. в год. 12. вполудне. Напад цей потягнув за собою дві жертви в людях — Молевського постерункового, що їхав тоді як конвоєнт амбулянсу і Пісецького, що був одним з учасників нападу. Першого вбили напасники, другого поліційна погоня, що небаром наспіла на місце нападу і дігнала його як утікав разом з частиною грошей.

Як описує акт обв. цей напад?

Безпосередніми учасниками нападу, що були тоді на місці нападу або близько нього — це Книш, Пісецький, Дачишин і Максимюк.

Почин до нападу дали Книш і Пісецький. Вони оба зербували ще Дачишина і Максимюка.

На місце нападу виїхали Пісецький і Дачишин ще ранком 29. липня, себто день перед нападом, де стрінулися з Книшем. Слідуючого дня приїхав ще Максимюк, якому Книш припоручив стояти на стійці оподалік місця плянованого нападу. В моменті коли надіїджатиме почт. віз, на якому буде сидіти постерунковий (знак, що є гроші), має дати Максимюк відповідний знак рукою оставшим учасникам. Після виконання нападу мали учасники втекти разом з грішми лісами до Рогатина, до дому Вирсти, де мали переодягтися в зовсім іншу одежу, опорядитися і всісти до поїзду.

Цей плян вповні виконав тільки один Максимюк. Коли наїхав віз, він дав знак, а як згодом почув стріли, втік лісами до Рогатина, де переодягнувся та виїхав до Львова.

Решта учасників цього нападу очікуючи знаку Максимюка зібралася близько плянованого місця нападу. Умовлений знак Максимишина і за хвилину затуркотів почт. віз. Книш став із краєм гостинця, а коли віз наблизився, стрілив кілька раз до постерункового, якого тяжко зранив. Візник Майданський втік полями до Бібрки, де заалярмував поліц. станицю. Дачишин в тому моменті мав здержувати коні. Тоді надійшов Пісецький і розбив одну з двох скринь з грішми, а саме цю, де було 30.000 зол. З цих грошей забрав до свого наплечника 5.000 зол. в більоні, 4.000 зол. оставив на місці. Де ділася решта, себто 21.000 тисяч, цього акт обвинувачення не вміє пояснити. Фактом є, що тих грошей поліція тоді не найшла на місці.

ПОГОНЯ. ЯК АРЕШТОВАНО ОБВИНУВАЧЕНИХ?

Візник і другий свідок нападу, Каттер, заалярмували поліційну станицю в Бібрці, що вислала негайно кількох постерункових у погоню. Один з них застрілив тоді Пісецького, який втікав лісом. При ньому найдено 5.000 зол. Крім нього погоня не натрафила тоді на інших учасників.

Щойно з початком жовтня арештувала у Львові поліція Дачишина, від якого довідалася дещо про цей напад і про його учасників. Пізніше арештували Максимюка і Вирсту, у якого мешканні переодягнувся після нападу обв. Максимюк.

Юлія Козакевичівна опинилася перед судом під замітом переховування дома в Бібрці вибухових матеріялів, зброї і мап. В цьому обтяжила вона себе сама, пишучи до інших вязнів тайні листи, т. зв. ґрипси, які вязн. сторожа переловила.

Вкінці Андрущака і Качмарського арештували і їх обвинувачують у підшуканню криївки і переховуванні в ній обв. Дачишина.

ПРАВНА КВАЛІФІКАЦІЯ ОБГОВОРЮВАНИХ ЗАКИДІВ.

Всі обвинувачені відповідають за держ. зраду § 58 ц. к. зак. Крім цього вчинок обв. Книша і Дачишина означує акт обвинувачення як злочин грабіжницького душогубства з § 134. і 135. к. з. Максимюкові і Вирсті закидує співвину з § 5. к. з. злочин грабіжницького душогубства з § 134. і 135. к. з., Качмарському й Андрущакові злочин з § 214. к. з. (затирання слідів злочину та переховування злочинців). Осипові Процишинові зокрема шпіонажу зі статті 5. розп. през. респ. з 1928 року.

СКЛАД ТРИБУНАЛУ, ПРОКУРАТОР, ЗНАВЦІ.

Для повноти образу цього процесу мусимо додати кілька слів про склад суду і інших урядових осіб, покликаних до цієї справи.

У склад трибуналу входять: с. о. с. Яґодзіньский як предсідник, та судді Млинарський, Слезановський і Галіковський, цей останній в характері запасного судді. Протоколує апл. Карпінський. Обвинувачує прокуратор Ліпш. До видання опінії в деяких справах покликано знавців: проф. д-ра Вестфалевича — хеміка, воєв. радн. Івахова від справ ідеольогії УВО, рушникаря Сарторія, графольоґа Новицького, двох лікарів і двох офіцерів для справ шпіонажі.

Пошкодовану почту заступає відпоручник прокураторії скарбу Ян Філіпек.

ОБОРОНА.

На лавках оборони бачимо лиця старих знайомих з численних політичних процесів у Львові і в краю, досвідчених оборонців д-рів Ганкевича, Глушкевича, Старосольського і Шухевича зі Львова та посла д-ра Біляка з Городка. Д-р Шевчук зокрема боронить обв. Юлію Козакевичівну.

ПЕРШИЙ ДЕНЬ ПРОЦЕСУ.

В першому дні відчитувано довжезний, на 72 сторінки, акт обвинувачення, по польськи, а опісля по українськи.

Підчас доказового поступовання, що потриває довший час, сам прокуратор представить біля 40 свідків. Цікаво, що рівночасно з цею лавою суддів присяглих функціонує ще й інша лава, що кінчить свою місячну каденцію. Вона судить саме ватагу міжнародніх злодіїв під проводом славного Опатовського. Ця розправа викликала особливе зацікавлення серед жидівського населення. Про неї згадаємо ближче завтра (ок.)

—o—

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Володимир Кульматицький, громадянин Городища, магістр прав, член місцевих і центральних українських установ, помер 17. жовтня ц. р. в год. 5. рано у шпиталі в Бережанах в 48-ому році життя. Похорони відбулися в Городищу дня 18. ц. м. пополудні.

З Покійним зійшов у могилу громадянин загально люблений і шанований за свою веселу й товариську вдачу та за добре серце. Жив довгі роки у Львові, працюючи в Народній Канцелярії та в бюрах Українського Еміграційного Т-ва, тому мав широкий гурт знайомих і приятелів, серед яких вістка про його смерть викликала щирий жаль. Покійний перейшов теж у Городищі минулорічну пацифікацію. В. Й. П.!

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ.

КІНО, двотижневий журнал кінематографії II. рік видання. Ч. 20.

ЗИЗ, двотижневий журнал сатири та гумору. Рік VIII. Ч 14. Львів, 15. жовтня 1931.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 17. X. ц. р. за масло експортове та десерове пріма 2·90 зол., за літру молока 23—24 сот., літру сметани 1·10 зол., корець 5·50—5·60 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Вівторок, 20. жовтня, година 7·30 веч. „Буря у склянці води".

Середа, 21. жовтня, година 7·30 веч. „Буря у склянці води".

Театр Ріжнородностей:

Вівторок, 20. жовтня, год. 7·30 вечором „Моральність пані Дульської".

Середа, 21. жовтня, год. 7·30 вечором „Колисанка".

—o—

Кіна.

АПОЛЬО: „Десятьох із Павяка".

КАСІНО: „Бастер Кітон на фронті".

ЛЕВ: „Блакитний експрес".

МАРУСЕНЬКА: „Дорога упадку й ганьби".

МІРАЖ: „Сірий дім".

ОАЗА: „Льокомотива ч. 2329 (Льон Чаней).

ПАЛЯС: „Співачка із завулка".

ПАН: „Серце на вулиці".

ПАСАЖ: Звукова версія „Тарзан володар джунглів".

ПРОМІНЬ: „Біле пекло Піц-Палю" та додатки.

СТИЛЕВЕ: Звукова фільма „Битва над Сокою".

УЦІХА: „Отруйна квітка" з Лілею Давіта і „З димом пожеж".

ХИМЕРА: Звукова фільма „Пат і Паташон як стрільці".

Програма радіо.

Четвер, 22. жовтня 1931.

Липськ (259,3) 19·30 Концерт. **Моравська Острава** (263,4) 16·00 Концерт. **Братислава** (278,8) 18·20 Концерт. **Брно** (341,7) 19·05 Французькі пісні. **Льондон** (356,3) 21·30 „Корабель і будівничі". **Гамбург** (372,2) 20·00 Збірний концерт. **Букарешт** (394,2) 20·00 Пісні. **Берлін** (419) 15·45 „Мале минуле — великих людей". **Харків** (426) 15·00, 20·00 Концерти 0·01 Оповістки. **Рим** (441,2) 17·30 Хор. **Гельсінгфорс** (453,2) 18·15 Спів. **Лянгенберг** (472,4) 20·00 Концерт безробітних. **Прага** (486,2) 22·20 Музика з кіна „Беранек". **Міляно** (500,8) 20·45 Опера „Трубадур". **Брукселя** (508,5) 20·15 „Подорож на Радевщину". **Відень** (516,4) 22·25 Музика з оперетки. **Будапешт** (550,5) 17·30 Циганська музика. **Рига** (525,5) 18·30 Опера „Руслан і Людмила". **Любляна** (575,?) 17·30 Концерт. **Ленінград** (1000) 14·00 Концерт. **Ослью** (1071,4) 20·30 Хор юнаків. **Калюндборг** (1153,8) 22·35 Танкова музика. **Москва** (1481) 12·00, 15·00 Концерти. 16·45, Література. 18·00 „На літературні стежі".

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Середа, 21. жовтня 1931.

Львів (380,7) 11·40 Перегляд краєвої преси. 11·58 Час із Варшави. 12·10 Про погоду дня. 15·05 Господарська оповістка. 15·15 Пластова оповістка. 15·35 Народні пісні. 16·00 Навчання англійської мови. 16·20 Фейлетон. 17·10 Виклад 17·35 Збірний концерт. 18·50 Всячина. 19·15 Господарські оповістки. 19·45 Радієвий денник. 20·00 Музичний фейлетон. 20·15 Веселий вечір. 21·00 Література. 21·15 Збірний концерт. 22·10 Збірничі справи 22·35 Оповістки. 22·40 Спортові новини. 22·45 Відчит. 23·00 Танкова музика. Грамофонові кружки: 12·15, 15·20, 16·15, 16·40, 19·25, 22·25.

За редакцію відповідає Олександер Костик

Видає Видавнича Спілка „Діло".

З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10